

Tilsynet i henhold til grundlovens § 71

Den 27. januar 1998

Folketingets Præsidium

Amtsrådsforeningen har den 17. december 1997 rettet henvendelse til Folketingets Præsidium om afgrænsningen af § 71-tilsynets kompetence. Amtsrådsforeningen gengiver i brevet forløbet i forbindelse med § 71-tilsynets forespørgsel af 10. oktober 1997 til foreningen om spørgsmålet om udslusning af psykiatriske patienter fra psykiatriske sygehuse og om foreningens konkrete erfaringer med amternes brug af sygehuslovens § 12. Efter denne bestemmelse kan amterne afkræve primærkommunerne betaling for færdigbehandlede patienter, der er indlagt på amtets sygehuse.

Baggrunden for tilsynets henvendelse til Amtsrådsforeningen var den, at tilsynet under sine inspektionsbesøg på psykiatriske sygehuse ofte er blevet mødt med klager over dårlige udslusningsmuligheder og deraf følgende overbelægning og forringede omsorgs- og behandlingstilbud for den samlede patientgruppe i det psykiatriske sygehusvæsen.

Amtsrådsforeningen har den 18. november 1997 givet en overordentlig grundig og detaljeret bevarelse af spørgsmålet, som vil være til stor nytte for tilsynets virksomhed. Tilsynet må imidlertid forstå, at det er Amtsrådsforeningens opfattelse, at det falder uden for tilsynets kompetenceområde at beskæftige sig med dette spørgsmål.

I den anledning skal jeg på tilsynets vegne bemærke følgende:

§ 71-tilsynets kompetenceområde er i grundlovens § 71, stk. 7, afgrænset til at vedrøre »behandlingen af de i stk. 6 nævnte personer.« Stk. 6 har følgende ordlyd:

»Uden for strafferetsplejen skal lovligheden af en frihedsberøvelse, der ikke er besluttet af en dømmende myndighed, og som ikke har hjemmel i lovgivningen om udlændinge, på begæring af den, der er berøvet sin frihed, eller den, der handler på hans vegne, forelægges de almindelige domstole eller anden dømmende myndighed til prøvelse.«

Det antages sædvanligvis, at grundloven forudsætter, at selve legalitetsprøvelsen med hensyn til frihedsberøvelsens lovlighed tilkommer domstolene alene, mens tilsynets kompetence i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, er afgrænset til at vedrøre en række spørgsmål, som ikke har at gøre med lovligheden af frihedsberøvelsen. Jeg forstår da også Amtsrådsforeningens henvendelse sådan, at det er spørgsmålet om afgrænsningen af begrebet »behandlingen« i § 71, stk. 7, der drages i tvivl.

§ 71 blev indføjet i grundloven ved grundlovsrevisionen i 1953. Det er imidlertid ikke i forarbejderne til bestemmelsen angivet, hvorledes tilsynets kompetence nærmere skal afgrænses, og den retsvidenskabelige litteratur indeholder kun beskedne bidrag til fortolkningen af udtrykket »behandlingen«. Spørgsmålet er dog omhandlet i flere responsa blandt andet af 1. juni 1971 af professor, dr. jur. Ole Espersen og af 9. februar og 5. april 1978 af professor, dr. jur. Peter Germer. Endvidere foreligger et notat af 30. august 1971 fra Justitsministeriet. De to responsa og notatet er vedlagt i kopi.

Det er dog den almindelige opfattelse, at tilsynet har en slags residuel kompetence i forhold til domstolenes legalitetsprøvelse med hensyn til selve frihedsberøvelsens lovlighed, og at der ikke i udtrykket »behandlingen« ligger nogen selvstændig materiel begrænsning af tilsynets kompetence. I praksis har tilsynet da også gennem årene anset sig for kompetent ikke blot i forhold til (faktiske og retlige) spørgsmål, som ud fra lægelige eller sociale betragtninger må karakteriseres som behandling, men også til spørgsmål om anvendelse af tvangsindgreb over for patienter, spørgsmål om værgesbeskikkelse, brevcensur, lommepengespørgsmål etc. Endvidere har tilsynet anset sig for kompetent til at beskæftige sig med generelle spørgsmål som f.eks. indretning af institutioner, regler, beskæftigelse, belægningsprocenter, personalenormeringer, liggetider etc.